

Mit jelez az Útmutató?

A *Falvak Dolgozó Népéről* nem először írunk a *Korunk* hasábjain s tesszük szövé, hogy e nagymúltú és népnevelésünk szempontjából elsőrendű lap az ötvenes évek derekán beállott hanyatlása után az elmúlt esztendőkbén jelentős fejlődést ért el. Ezúttal fejlődésének újabb szakaszáról kívánunk szólni, olyan szakaszról, amely a romániai magyar sajtó egészének figyelemre méltó tanulságokkal szolgál.

Megírtam már a *Falvak Dolgozó Népéről*, hogy sajtónk szerény, szinte észrevétlen ibolyája. Az *Utunk* Ki hitte volna-rovata az „eredeti” megjegyzés olvastán belém is csipett, a helyzet azonban mit sem változott. A *Falvak Dolgozó Népével* manapság is alig-alig törődünk, nem figyelünk föl rá. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a lap több mint fél éve négy oldalas külön *Mezőgazdasági Útmutató*-val szolgálja hétről hétre olvasói szakmai képzését, de erről mindössze a váradi *Fáklya* emlékezett meg, a többi lap és a nagyközönség nem figyelt föl rá.

Az, hogy egy lap az eddigi nyolc oldal helyett tizenkettőből áll, és sajátos *Útmutatót* kínál — önmagában még nem sokat mond. Közelítsük meg azonban a kérdést egész sajtópolitikánk és anyanyelvű szakmai nevelésünk oldaláról. Ismeretes, hogy az egykori *Erdélyi Gazda* hosszú évtizedeken át havonta megjelenő szaklapként szolgálta a gazdák magyar nyelvű szakmai nevelését. Milyen jellegű volt ez a szakmai képzés, s a földművesek többségét alkotó kisgazdák érdekeit és lehetőségeit mennyire vette tekintetbe? Nos, sajtótörténetünk még adós a kérdés tisztázásával. (Hadd jegyezzük meg e helyütt, hogy sajtótörténetünk — sajnálatos módon — ez ideig csupán a politikai és irodalmi, esetleg humán tudományok lapjainak a múltjával foglalkozott, s nem mutatta be a reál-, valamint az alkalmazott tudományok hajdani lapjait, holott művelődéstörténetünk e tekintetben is jelentős értékeket tud fölmutatni.) Ezúttal csupán arra utaljunk, hogy az *Erdélyi Gazda* népszerű lap volt, és sokat tett a földművesek nevelése, a mezőgazdasági ismeretek terjesztése végett.

A felszabadulás után nem sokkal újraindult *Falvak Népe* első számaitól kezdve közölt szakmai írásokat, s általában nagy gondot fordított olvasói növénytermesztési és állattenyésztési ismereteinek gazdagítására. (A lap szakmai rovatát a korán elhunyt Kós Balázs vezette hosszú éveken át.) Ismeretes, hogy napilapjaink (néha túlságosan is) rendszeresen foglalkoznak a mezőgazdaság szakmai kérdéseivel; az agrotechnikai tanfolyamokon, brigádos-kurzusokon, az egy-két éves előnői iskolákban és más oktatási szervezetekben a parasztság nagy tömegei ismerkedtek meg a haladó jellegű gazdálkodás ismereteivel. Ennek ellenére is hiányát éreztük a nálunk még mindig a legtöbb embert foglalkoztató szakma, a mezőgazdaság kérdései szakavatottabb, elmélyültebb, átfogóbb és folyamatosabb tárgyalásának. Ugyanis a tanfolyamokon, iskolákon innen és túl szükséges az ismeretek állandó fölfrissítése, az elméleti kutatás és a gyakorlat eredményeinek megismerése, s mindez nem érhető el szakmai cikkek, tanulmányok rendszeres anyanyelvű olvasása nélkül, amire nyilvánvalóan csak egy heti- vagy havilap nyújt lehetőséget.

A *Falvak Dolgozó Népe Mezőgazdasági Útmutatója* ezt a célt szolgálja. Nem könnyű feladatra vállalkozott a lap. Szakmai cikket ugyan — mint már említettük — mindig is közölt, de más dolog néhány kisebb írást, praktikus jellegű cikket közléteni, s más munka hosszútávú elgondolás alapján összehozni, megszerkeszteni egy olyan *Útmutatót*, amely a mélyreható elméleti tanulmánytól, a modern élettudományok fejlődéséből következő gyakorlati eredmények népszerűsítésén s a szakmai

riporton át a konkrét tanácsadásig sok mindent tartalmaz, és igényességre törekszik. Ezt azért sem könnyű megtenni, mert a melléklet sajátos körülmények között szerkesztődik. Mi tűrés-tagadás, az a tény, hogy igényes magyar nyelvű agrár-szak-tanulmány közlésére hosszú éveken át nem volt hely, kiesést okozott. Szakíróink egy része — Kós Károly, a nemrég elhunyt Antal Dániel, Bikfalvy Ferenc, Mózes Pál — sok éve nem közölt mezőgazdasági írást. A kísérleti állomásokon, kutatóintézetekben, főiskolákon dolgozó magyar nemzetiségű biológusok többsége meg sem szokta, hogy kísérleteiről, megfigyeléseiről, gondjairól gyakorlati földműveseknek, állattenyésztőknek is mondjon el egyet-mást anyanyelvükön. Szembe kell néznünk azzal a ténnyel is, hogy az utóbbi 10—12 évben végzett agrármérnökök, állatorvosok, zootechnikusok jelentős része már nemigen ismeri szakmájának kifejezéseit — anyanyelven.

Ilyen (és egyéb) nehézségek ismeretében értjük csak meg igazán, milyen feladatra vállalkozott a *Falvak Dolgozó Népe* (és Simonka László, a lap főszerkesztője, valamint Nagy Miklós, a szakmai rovat vezetője) a *Mezőgazdasági Útmutató* megindításával. Ha áttekintjük e tanácsadó számait, világossá válik, hogy a félèves pályafutás egyúttal a nehézségek leküzdésének „történelme” is.

Feltűnő, hogy az első számokban sok a terjedelmes írás. Tudományos igényű beszámolók, úgy is mondhatnók, szakmai riportok ezek, amelyek egy-egy mezőgazdasági kutatóállomás tevékenységét mutatják be. Brassó, Fundulea, Kolozsvár és más helységek kísérleti állomásai, kutatóintézetei kerülnek sorra, s megismerjük, milyen komplex tudományos munkát, kísérletsorozatot végeznek hazánkban a búza, kukorica, burgonya vagy az ipari növények hozamának fokozása végett. Új jellegű írások ezek a lapban: a genetika elméleti kérdéseinek, a biológiai alkalmazásoknak ilyen mélyreható ismertetésére, a tudomány diffúziójának, az elméleti eredmények, a kísérleti tapasztalatok széles körű alkalmazásának ilyen plasztikus bemutatására a lap eddig nem vállalkozott. Ezek a tanulmányok is beillő riportok a legigényesebb szakembert is megfelelő szinten tájékoztatták a mezőgazdasági kutatás nagy gondjairól és eredményeiről.

Az *Útmutató* számról számra változatosabb, érdekesebb olvasmányanyagot prezentál. Új rovatok, folytatásos írások kapnak helyet. A *foszfor ésszerű felhasználása a trágyázásban* címmel Dankanits László nagyobb tanulmányának folytatásos közlését kezdték meg, amelyet úgy tördeltek, hogy az olvasók kivághassák és az egyes oldalakat könyvecskévé fűzhessék össze. Régebbi hagyományokat folytatva Csávossy György és Mezei Sándor leckesorozatot közöl a szőlőtermesztésről. Néhány hét eltelte után megjelent egy-két visszhang-cikk is, hozzászólás, kiegészítés az írásokkal kapcsolatban. A lap régi, rendszeresen írogató munkatársai, Pap István, Veress István, Stern János, gazdag tudásuknak megfelelően a melléklet hasábjain szakírói képességük újabb oldalát mutatják be; míg régebbi írásai a szerkesztőség óhajának megfelelően szűkszavúak és jobbára tanácsadó jellegűek voltak, most útmutatásaik elméleti megalapozását is nyújthatják. Jelentkezett már az *Útmutató*ban néhány új vagy kevésbé ismert szakíró is: Brassay Sándor nagybányai agrármérnök, Jakab Zsigmond farkaslaki állatorvos, Ferencz Károly, a bánffyuhnyadi, Bódis András, a kidei mtsz főmérnöke, Szabó Tibor szilágypéri agronómus. A szoros értelemben vett földművelési és állattenyésztési kérdések mellett foglalkozik a melléklet a mezőgazdasági nagyüzemek szervezési problémáival, például a globális akkord alkalmazásával.

Elemezzük szemléltetésként a február 16-i szám *Útmutatóját*. Első oldalon a „Tud, aki tanul”-rovatban Csávossy György és Mezei Sándor a kilencedik leckét közli: *A szőlő támaszrendszere*. Alapos, részletes tanácsadás ez, a kérdés minden ága-bogát érinti; a régi és az új eljárásokat, anyagokat, eszközöket — kisk gazdaságok és nagytermelők szemszögéből egyaránt. Az ilyen írás meg az előbb említett, a foszforos műtrágyázással kapcsolatos közlemény arra vall, hogy az *Útmutató* szerkesztői és szerzői a sorozatokkal is igyekeznek pótolni hiányzó szakkönyveinket. Szintén erre vall Pap István állattenyésztési tárgyú cikksorozata. Két tudományos kutató is jelentkezik e számban. Sipos György, a funduleai kutatóintézet osztályvezetője érdekes elméleti és tudománytörténeti bevezető után táblázat segítségével szemlélteti a nitrogénes műtrágyák termésmenvelő hatását s a nálunk ez irányban folytatott kísérleteket, Varga András, az inándi kísérleti központ munkatársa az olajos magvak nemesítéséről ír kisebb beszámolót. A „Házitáji kert — Házi kert”-rovat keretében Veress István *Fóliás berendezések gazdaságos kihasználása* címmel újszerű, hasznos tanácsokkal látja el a belterjes gazdálkodásra törekvő kertészeket.

A termelőszövetkezetek II. kongresszusán ez év februárjában mondta Nicolae Ceaușescu elvtárs:

„Jól meg kell érteni, hogy a növénytermesztés és az állattenyésztés alapos ismereteket igényel. Lényegében — hogy úgy mondjam — arról van szó, hogy élőlényekkel dolgozunk: minden növénynek és minden állatfajtának egy bizonyos gondozásra, egy bizonyos táplálékra van szüksége. A mezőgazdasági dolgozóknak rendelkezniük kell a tudományos vívmányok differenciált alkalmazásához szükséges ismeretekkel.“

Úgy gondolom, hogy a *Falvak Dolgozó Népe* lényegre törően szerkeszti *Útmutatóját*, amikor azt sugalmazza, hogy a mezőgazdaság dolgozóinak élőlényekkel van dolguk s ennek megfelelően differenciált szakmai ismeretekre van szükségük ahhoz, hogy munkájukat jól végezzék.

Szólanunk kell a hiányosságokról is, hiszen a melléklet kinőtt már a gyermekcipőből, a bírálat hasznosításához megvan a lehetősége. Kezddik talán a legszembetűnőbb jelenséggel: még mindig sok a túlméretezett, egész oldalakat betöltő írás. Nem vagyok ellene a hosszabb tanulmányoknak, de tekintetbe kell vennünk, hogy az olvasók zöme egyszerű falusi ember, akik ez ideig apró írásokat kaptak lapjukban; biztosítani kell számukra a fokozott átmenetet, de az átnevelődést is a terjedelmesebb tanulmányok irányába. Az sem magyarázhatja a terjedelmességet, hogy a nehezebb tanulmányok a mérnökök, állatorvosok, tudományos kutatók számára készülnek; jól tudjuk, hogy ezek az emberek mennyire elfoglaltak, milyen kevés a szabad idejük... Kevés az új név, ritka a hozzászólás is a lapban. Vajon mire vall ez? Gyér a visszhang, avagy ismét csak az elfoglaltság, időhiány játszik közre, talán az anyanyelvű szakmai kultúra hiánya? Nincs a mellékletben nemzetközi kitekintés, tudományos hírvivat, kaleidoszkóp, krónika, nagyon ritka a könyvszemle, lapszemle, az illusztráció, amivel az *Útmutatót* eleve nebbé, vonzóbbá, olvasmányosabbá lehetne tenni.

Amikor azonban e hibákról szólunk, ismételten jelezzük a nehézségeket. A *Falvak Dolgozó Népe* majdnemhogy szűz talajon indította el *Útmutatóját*, és sok tekintetben úttörő munkát végez. Három szakmai jellegű, reál irányulású folyóiratunk, az *Orvosi Szemle*, a *Méhészet*, és a *Matematikai Lapok* mellett most ez a népújság válik hangsúlyozottan szakmai színezetűvé, s mint ilyen hetilap hazai magyar nyelvű sajtónkban egyedülálló. Gondjai, nehézségei, hiányosságai sok tekintetben jelképesek: jelzik, hogy mennyire elengedhetetlen feltétele a nemzetiségi anyanyelvű kultúra fölvirágzásának a szakmai kultúra, s hogy ehhez még egy ily szerény keretek között szerkesztett (a lapot összesen öt ember szerkeszti) útmutató is jelentékenyen hozzájárulhat. Mert ha igaz, hogy egy lap jellegét, irányulását, magvasságát sok tekintetben munkatársi gárdája szabja meg, akkor az is igaz, hogy a lap maga is neveli, alakítja nemcsak olvasói tudatát és szakmai tudását, hanem szerzőit, s e révén visszahat az egész szakmára és annak elméleti, gyakorlati tevékenységére egyaránt.

Herédi Gusztáv

Mózer Zoltán: A fa vallomása

